

Aziz TASHPULATOV,
IIV Akademiyasi mustaqil izlanuvchisi
IIBB.info.com

Yuridik fanlar doktori, professor B.Saidov taqrizi asosida

TOSHKENT SHAHRIDA XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNI BILVOSITA BELGILOVCHI NORMATIV-HUQUQIY HUJJATLAR

Annotatsiya

Ushbu maqolada Toshkent shahrida xavfsizlikni ta'minlashni bilvosita belgilovchi normativ-huquqiy hujjatlari haqida fikr bildirilgan. Har bir davlatda amalga oshirilayotgan islohotlar va ularning natijalari, avvalo, poytaxtdagi o'zgarishlarga qarab baholanadi. Shu bilan birga, poytaxt o'zining huquqiy maqomi, siyosiy va iqtisodiy hamda madaniy munosabatlarda muhim o'rin tutadi. Shu jihatdan "Xavfsiz poytaxt" konsepsiyasini joriy etish, ta'minlash va nazorat qilishda xorij tajribalari asosida oshirish bo'yicha takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: Toshkent shahri, xavfsiz poytaxt, jamoat tartibi, huquqbuzarlik, profilaktika, jinoyatchilikka qarshi kurashish.

NORMATIVE LEGAL DOCUMENTS THAT INDIRECTLY DETERMINE THE PROVISION OF SECURITY IN THE CITY OF TASHKENT

Annotation

In this article, an opinion is expressed about the normative and legal documents that indirectly determine the provision of security in the city of Tashkent. The reforms implemented in each country and their results are evaluated, first of all, according to the changes in the capital. At the same time, the capital occupies an important place in its legal status, political, economic and cultural relations. In this regard, proposals were made to improve the implementation, provision and control of the "Safe Capital" concept based on foreign experiences.

Key words: Tashkent city, safe capital, public order, crime prevention, fight against crime.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ ДОКУМЕНТЫ, КОСВЕННО ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ В ГОРОДЕ ТАШКЕНТЕ

Аннотация

В данной статье высказано мнение о нормативно-правовых документах, косвенно определяющих обеспечение безопасности в городе Ташкенте. Реформы, проводимые в каждой стране, и их результаты оцениваются, прежде всего, по изменениям в столице. В то же время столица занимает важное место в ее правовом статусе, политических, экономических и культурных отношениях. В связи с этим были внесены предложения по совершенствованию реализации, обеспечения и контроля концепции «Безопасный капитал» на основе зарубежного опыта.

Ключевые слова: Город Ташкент, безопасная столица, общественный порядок, профилактика преступности, борьба с преступностью.

Kirish. O'zbekiston Respublikasining "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi, "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi, "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi, "Ekstremizmga qarshi kurashish to'g'risida"gi, "Qurol to'g'risida"gi, "Litsenziyalash, ruxsat berish va xabardor qilish tartib-taomillari to'g'risida"gi, "Favqulodda holat to'g'risida"gi, "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi gi, "Qo'riqlash faoliyati to'g'risida"gi kabi qonunlari Toshkent shahrida xavfsizlikni ta'minlashni bilvosita belgilovchi normativ-huquqiy hujjatlar hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni, "2021-2026 yillarga mo'ljallangan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6255-son Farmoni, "Ichki ishlar organlarining jamoat xavfsizligini ta'minlash va jinoyatchilikka qarshi kurashish sohasidagi faoliyatini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-5050-son Qarori, "Ichki ishlar organlari faoliyatini yanada takomillashtirishga doir tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-2883-son Qarori Toshkent shahrida xavfsizlikni ta'minlashni bilvosita belgilovchi normativ-huquqiy hujjatlar sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Yo'l-patrol xizmati stasionar postlarini bosqichma-bosqich qurish, rekonstruksiya va

modernizatsiya qilish tadbirlari dasturini tasdiqlash to'g'risida"gi 862-son Qarori, "Xavfsiz shahar" loyihasi amalga oshirish bo'yicha bosqichma-bosqich chora-tadbirlar va yagona texnologik yondashuvni tashkil qilish to'g'risida"gi 343-son Qarori, «O'zbekiston Respublikasi yo'l xavfsizligini ta'minlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 377-son Qarori, «Toshkent shahrining jamoat tartibini ta'minlash kuchlari tarkibida xizmatni o'tayotgan xodimlar va harbiy xizmatchilar faoliyatini baholash va ularga bir martalik pul mukofoti to'lash mezonlarini belgilash tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida»gi 697-son Qarori, «Yo'l harakati xavfsizligi kunini o'tkazish va yo'l-transport hodisalari profilaktikasining samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 701-son Qarori, «Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi huquqbuzarliklarga qarshi kurashish samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi 747-son Qarori, «Yo'l-patrol xizmati xodimlarining yo'l harakati qatnashchilari bilan o'zaro munosabatlari hamda maxsus moslamalardan foydalanishi tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida»gi 975-son Qarori, "Ichki ishlar organlari profilaktika (katta) inspektorlarining jamoat tartibini saqlash bo'yicha yordamchilari faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 251-son Qarori, "Yo'lovchilarni avtobusda tashish xavfsizligini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 424-son Qarori, "Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 460-son Qarori, "Toshkent shahar yo'lovchi transporti tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 157-son Qarori,

“Mahallalarda jamoat tartibini saqlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi 588-son Qarori, “Ichki ishlar organlarining patrol-post xizmati saf bo'linmalari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 333-son Qarori, “Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasiga zamonaviy axborot texnologiyalarini keng joriy etish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi 377-son Qarori, “Ichki ishlar organlari patrol-post xizmati faoliyatiga zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 399-son Qarori kabi hukumat darajasidagi normativ-huquqiy hujjatlar Toshkent shahrida xavfsizlikni ta'minlashda bilvosita huquqiy asos sifatida alohida o'rin egallaydi.

Tadqiqot metodologiyasi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 28 avgustdagi «Toshkent shahrining jamoat tartibini ta'minlash kuchlari tarkibida xizmatni o'tayotgan xodimlar va harbiy xizmatchilar faoliyatini baholash va ularga bir martalik pul mukofoti to'lash mezonlarini belgilash tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida»gi 697-son qarori bilan Toshkent shahrining jamoat tartibini ta'minlash kuchlari tarkibida xizmatni o'tayotgan xodimlar va harbiy xizmatchilar faoliyatini baholash va ularga bir martalik pul mukofoti to'lash mezonlari joriy etildi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 11 iyundagi «Toshkent shahrining Chilonzor tumanida huquqbuzarliklar profilaktikasi va jamoat xavfsizligini ta'minlash samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi 486-son qaroriga binoan Toshkent shahrining Chilonzor tumanida huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish bo'yicha faoliyatni muvofiqlashtirishning ta'sirchan tizimining yaratilishi, qonun buzilishlarining oldini olish hamda ularni bartaraf etishning zamonaviy tashkiliy-huquqiy mexanizmlarini joriy etilishi belgilab qo'yildi.

Ta'kidlash lozimki, IIO faoliyatiga innovatsion loyihalarni joriy etishning yaxlit huquqiy asoslari mavjud emas. Amaldagi qonunlar va IVning tegishli buyruqlarida IIO faoliyatiga innovatsion loyihalarning ayrim masalalarini joriy etishga oid muayyan normalar bor. Masalan, O'zbekiston Respublikasining 2016 yil 16 sentabrda qabul qilingan «Ichki ishlar organlari to'g'risida»gi Qonunining 12-moddasida ichki ishlar organlari o'z faoliyatida fan-texnika yutuqlarida foydalanishlari mumkinligi nazarda tutilgan. Ammo ushbu normalar ichki ishlar organlari innovatsion rivojlanishning huquqiy jihatdan tartibga solish uchun yetarli emas.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 19 iyundagi PQ-3786-son «Toshkent shahrida jamoat tartibini ta'minlash, huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi Qarorida, Toshkent shahrida huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyatining samaradorligini oshirish, sutkaning kechki va tungi vaqtda jamoat tartibini ta'minlash, huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish borasida ularning yaqin hamkorligini tashkil etish maqsadida, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi, Ichki ishlar vazirligi, Milliy gvardiyasi, Oliy sudi, O'zbekiston yoshlar ittifoqi hamda Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari faoliyatini muvofiqlashtirish bo'yicha respublika kengashining 2018 yil 1 iyuldan Toshkent shahrida jamoat tartibini ta'minlash, huquqbuzarliklar profilaktikasi va jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimiga quyidagilarni nazarda tutadigan «Xavfsiz poytaxt» konsepsiyasini eksperiment

tariqasida joriy etish to'g'risidagi taklifi ma'qullansin, deb belgilangan.

Lekin, e'tiborli jihati shundaki, eksperiment tariqasida joriy etiladigan «Xavfsiz poytaxt» konsepsiyasining o'zi mavjud emas. YA'ni, ushbu konsepsiya yuqorida qayd etilgan qarorda ham yoki alohida tartibda ham tasdiqlanmagan.

Yuqorida qayd etilgan normativ-huquqiy hujjatlar Toshkent shahrida xavfsizlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etsada, lekin ular tarqoq holda bo'lib, maxsus huquqiy mexanizmlar yetarli darajada shakllanmagan hamda yaxlit huquqiy konsepsiyaga birlashmagan.

Shu bois tadqiqot ishi doirasida, «Xavfsiz poytaxt» konsepsiyasi loyihasi ishlab chiqildi. Unga ko'ra, «Xavfsiz poytaxt» konsepsiyasi Toshkent shahrida fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini, jismoniy va yuridik shaxslarning mulkini, qonun ustuvorligini, shaxslar va poytaxt xavfsizligini ta'minlash, shuningdek huquqbuzarliklarning oldini olish va profilaktikasini amalga oshirish sohasidagi muhim hujjat hisoblanadi («Xavfsiz poytaxt» konsepsiyasi loyihasi dissertatsiya ishiga ilova qilinadi).

Konsepsiya loyihasida quyidagi terminlarning asosiy tushunchalari qayd etildi:

“Xavfsiz shahar” majmuasi -Poytaxtda hayot xavfsizligi sohasidagi muammolarni hal qilish uchun birlashtirilgan respublika, hududiy va idoraviy darajadagi mavjud va ishlab chiqilgan apparat va dasturiy vositalar to'plami.

Integratsiya platformasi - Poytaxtda xavfsizlikni ta'minlash maqsadida axborotning o'zaro ta'sirining komponentlarini interfeys qilish uchun mo'ljallangan dasturiy va apparat vositalari to'plami.

Xavfsizlik organlari - Poytaxtda xavfsizlikni ta'minlash jarayonida bevosita yoki bilvosita ishtirok etuvchi barcha darajadagi ijro etuvchi hokimiyat organlari, shuningdek, bo'ysunuvchi tashkilotlar.

Vaziyatlar markazi -Kuzatuv va aloqa uskunlari, shuningdek, operatsion xavfsizlik holatini kuzatish, uning o'zgarishlarini kuzatish va javob berish kuchlarini (kerak bo'lsa) bevosita nazorat qilish uchun mo'ljallangan avtomatlashtirilgan axborot tizimi bilan jihozlangan xona.

Favqulodda vaziyat - Muayyan hududdagi avariya, falokat, xavfli tabiiy hodisa, tabiiy yoki boshqa falokat natijasida odamlarning qurbon bo'lishiga, inson salomatligiga yoki atrof-muhitga zarar yetkazilishiga, katta moddiy yo'qotishlarga va odamlarning turmush sharoitining buzilishiga olib kelishi mumkin bo'lgan yoki olib kelgan vaziyat.

Xavfsizlik -Rejalashtirilgan tadbirlarni amalga oshirishga imkon beruvchi tashqi (obekt yoki subektga nisbatan) shartlar majmuasi.

Shuni ham qayd etish lozimki, Toshkent shahrida xavfsizlikni ta'minlash bilan bog'liq normativ-huquqiy hujjatlardagi yuridik va maxsus atamalar ro'yxati dissertatsiya ishida yanada kengroq tadqiq etilgan.

Xulosa va takliflar. Xulosa sifatida shuni qayd etish joizki, yuqorida qayd etilgan normativ-huquqiy hujjatlar Toshkent shahrida xavfsizlikni ishonchli va kafolatli ta'minlashga xizmat qilishi shubhasiz. Raqamli jinoyatlardan himoyalashning eng yaxshi usuli - bu zamonaviy tahdidlardan doimo xabardor bo'lib borishdir. Kiberjinoyatlarga qarshi kurash samaradorligi, ko'p jihatdan ushbu jinoiy tajovuz kriminologik tavsifini to'g'ri tushinishga, uning sabab va shart-sharoitlarini hamda oldini olish choralari o'rganishga bog'liq.

ADABIYOTLAR

1. Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 16 сентябрдаги “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги Қонуни // <https://www.lex.uz/acts/3027843>
2. Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 11 сентябрдаги “Жисмоний ва юридик шахсларнинг муносабатлари тўғрисида”ги Қонуни // <https://lex.uz/docs/3336169>.
3. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 12 апрелдаги “Жамоатчилик назорати тўғрисида”ги Қонуни // <https://lex.uz/docs/3679092>.
4. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 30 июлдаги “Экстремизмга қарши курашиш тўғрисида”ги Қонуни // <https://lex.uz/docs/3841957>.
5. Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 29 июлдаги “Қурол тўғрисида”ги Қонуни // <https://lex.uz/docs/4445288>.

6. Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 июлдаги “Лицензиялаш, рухсат бериш ва хабардор қилиш тартиб-таомиллари тўғрисида”ги Қонуни // <https://lex.uz/docs/5511879>.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2021-2026 йилларга мўлжалланган экстремизм ва терроризмга қарши курашиш бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги 2021 йил 28 июлдаги ПФ–6255-сон Фармони // <https://lex.uz/docs/5491626>.
8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 2 апрелдаги “Ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш бўйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-5050-сон Қарори // <https://lex.uz/docs/5353841>.